

ALİ CANİP'İN DİL İLE İLGİLİ FİKİRLERİ

Rıza FİLİZOK

Yeni lisan davasını ortaya atanlar, ne bu harekete giriştiklerinde, ne de hareketin başarıya ulaşmasından sonra bu işe başlama şerefine kendilerine ait olduğunu iddia etmemişlerdir. Bu hakikati ilk günden başlayarak sonuna kadar çok açık bir şekilde ifade etmelerine rağmen kendilerine yöneltilen tenkitlerde bu mesele sükûtle geçilmiş, hareketin başarıya ulaşmasından sonra ise, hareketi Genç Kalemler mensuplarının değil kendilerinin başlattığını iddia edenler, hatta bu şerefine hangi şehimize, "İstanbul'a mı, Selânik'e mi, İzmir'e mi ait olduğunu münakaşa edenler ortaya çıkmıştır.

Ömer Seyfeddin, daha ilk yazısında "Hayır. Beş asırdan beri konuştuğumuz kelimeleri, me'nus denilen Arabî ve Farisî kelimeleri mümkün değil terk edemeyiz." diyordu.¹ Derginin üçüncü sayısında "Şüphesiz hiç bir lisan te'sis edilemez; o da bir mevcuttur; kendi kendine teessüs eder; bizi «yeni lisan»ı te'sis etmek istiyor zannedenler, nihayet pek masum birer çocuktur."² diyerek çok açık bir şekilde dilin "mevcut" halinden yola çıktıklarını ilân ediyordu. Ziya Gökalp, dili sosyal yönden değerlendiriyor ve halkın dil kullanımını bir ölçü, bir norm olarak ele alıyordu. Bu hareketin dışında olan Refik Halid'in, Yakup

¹?, (Ömer Seyfettin), "Yeni Lisan", Genç Kalemler, C.II., Nu.1, 29 Mart 1327 (11 Nisan 1911), ss.1-7. [Ali Canip bu yazının Ömer Seyfettin'e ait olduğunu Çınaraltı'nda ve Yakın Tarihimiz'deki hatıralarında, Ömer Seyfettin adlı eserinde de belirtmiştir.]

²?, (Ömer Seyfettin), "Yeni Lisan: Yeni lisan En Tabi'î Lisandır", Genç Kalemler, C.II., Nu.3, 1327 (1911), ss.41-45.

Kadri'nin, Hamdullah Subhi'nin, Celâl Sâhir'in dillerinin sadeliğe doğru gidişini, toplumun eğilimlerinin tabii bir sonucu olarak görüyordu. Gökalp, yeni lisan hareketini, toplumda mevcut bir eğilimin kurumlaştırılması çabası olarak tarif ediyordu. Ali Canip, "Garp Mektebinin Amilleri" adlı makalesinde, Osmanlı toplumunun Üçüncü Sultan Mustafa'dan başlayarak meşrutiyete kadar giriştiği yenileşme hareketlerini özetliyor, giriştikleri dil ve edebiyat hareketinin bu yenileşme hareketlerinin bir devamından başka bir şey olmadığını söylüyordu.

Bilindiği gibi, tarih boyunca sade bir dil kullanılmasını istemiş Türk düşünürleri olmuştu. Tanzimat'tan itibaren bu arzu kuvvetlenmiş, İkinci Meşrutiyet'e kadar da birçok aydın dilde sadeleşmenin lüzumu üzerinde durmuştu. Umumi olarak yazı dilinde, son yüzyılda gözle görülür bir sadeleşme temayülü vardı. Genç Kalemler mensupları, bütün bu gelişmeleri giriştikleri hareketin haklı dayanağı, meşru zemini olarak değerlendiriyorlardı. Ömer Seyfeddin, Ali Canip ve Ziya Gökalp, dil üzerinde yapılan münakaşaları biliyorlar, daha önce ileri sürülen ölçülü, makul fikirlerden faydalanıyorlar, yazılarında onlardan bahsediyorlardı. Daha sonraları bazıları tarafından iddia edildiği gibi, bu fikirleri kendilerine de mal etmiyorlardı. Hatta geçmişteki eğilimlerden olduğu kadar, o günkü temayülleri tespit etmek için de anketler düzenlemişlerdi.

Bütün bunlar, Genç Kalemler mensuplarının fikir kaynaklarından birincisinin son yüzyılda aydınlarımız tarafından ileri sürülen fikirler ve girişilen edebî faaliyetler olduğunu göstermektedir.

Türk dilinin sadeleşmesi konusunda ilk teşebbüsler Tanzimat'tan önceye uzanır. Tanzimat'tan Genç Kalemler hareketine kadar birçok yazar, bu konuyla ilgilenmiş, mecmua ve gazetelerde bu mesele uzun uzun tartışılmıştır. Fuad Köprülü, "Divan-ı Türkî-i Basit ve Millî Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri" , Agâh Sırrı Levend, "Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri", Sadri Maksudî, "Türk Dili İçin", Zeynep korkmaz "Türk Dilinin Tarihî Akışı içinde Atatürk ve Dil Devrimi", Enver Ziya Karal, "Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu-Tarih Açısından bir Açıklama-" adlı eserlerinde bu konuyu geniş olarak ele aldıklarından biz burada Türk dilinde sadeleşme konusunun

tarihçesini tekrarlamayacağız. Ancak, Genç Kalemler tarafından ortaya konulan "yeni lisan" hareketinin ortaya koyduğu fikirlerle daha önceden ileri sürülen fikirler arasındaki ilişkiyi ele alacağız.

Genç Kalemler mensupları, eserlerinden de açıkça anlaşılacağı gibi, dil ve edebiyatla ilgilenen aydınlar olarak, 1911 yılına kadar Türk fikir adamları tarafından dilimiz ve edebiyatımızla ilgili olarak ileri sürülmüş fikirleri büyük bir dikkatle takip etmişlerdi. Ayrıca Avrupa'daki ilmî ve edebî gelişmeleri de izliyorlardı.

Ancak unutmamak gerekir ki, yeni bir dil ve edebiyat anlayışını kurmağa çalışan bu gençlerden hiçbiri dilci değildi. Hareketi başlatırken, Ali Canip, Ömer Seyfeddin ve Ziya Gökalp bir araya gelip uzun uzun "yeni lisan"ın bütün cephelerini tartışmamışlardı. Sadece, genel prensiplerde anlaşmışlardı. Meseleyi enine boyuna düşünen, genel prensipleri tespit eden de Ömer Seyfeddin'di.

Ömer Seyfeddin, "millet olarak varolma"yı esas mesele olarak ortaya atmış, dil ve edebiyatı bu esas meseleye göre şekillendirmek gerektiğine inanmış bir sanatkârdı. Dil ve edebiyatla ilgili fikirlerini bu esasa göre düzenlemişti. Fakat esas itibariyle bir sanatçı olduğundan sanat problemleriyle özellikle üslup bilimiyle "stylistique"le meşgul oluyordu. Üslupla meşgul olurken dil ve anlatımla ilgili sağlam ve uygulamaya dönük fikirlere sahip oldu. Dil meselesinden millet ve varolma meselelerine geçti. Bunun sonucu olarak, Ziya Gökalp'ın felsefî ve sosyolojik, Ali Canip'in tarihî bakış açılarının yanında Ömer Seyfeddin'in dili değerlendirmesi, daha çok üslup bilimine bağlı kalmıştır ve değerlerini bu bilimin prensiplerinden almıştır.

Ömer Seyfeddin, daha İzmir'de iken kendisini dilde sadeleşme fikrine bağlanmış aydınların arasında bulmuştu. Necip Türkçü ve arkadaşlarının Ömer Seyfeddin'in dil ile ilgili fikirleri üzerinde önemli tesirleri olmuştu.³ Ancak İzmir'de Necip Türkçü'nün ve arkadaşlarının dil konusunda ileriye sürdüğü fikirler ve ortaya koyduğu örnekler, Ömer Seyfeddin'in sanatçı kişiliğine tamamen uymuyordu. Necip Türkçü, yazılarında dil meselelerini geniş bir malumata dayanarak dil bilimi çerçevesinde ele alıyor, fakat buradan yola çıkılarak dilimizle ilgili bazen doğru, bazen oldukça yanlış hükümlere varıyordu. Devrinde dil bilimi konusunda en

³Bu konuda geniş ve esaslı malûmat için bkz.: Faruk Huyugüzel, Necip Türkçü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:921, Ankara, 1988.

geniş malumata sahip kişi şüphesiz Necip Türkçü'ydü. Yazılarında o güne kadar ele alınmamış pek çok konuyu ilmî bir şekilde ele almıştı. Hippolyte Taine, Eugene Veron, Herbert Spencer, Whitney, Max Müller gibi düşünürlerden faydalanıyordu.⁴ Çok önemli meselelere açıklık getirmişti ve bu çalışmalarıyla çevresindeki aydınları etkilemişti. Fakat, yine de Ömer Seyfeddin'e göre bütün geniş malumatına rağmen Necip Türkçü'nün dil bilimi kuralları çerçevesinde ileri sürdüğü bu fikirler, Türkçe için uygulanabilir, olgunlaşmış bir dil programı değildi. Kendi programını ortaya koyarken, Ömer Seyfeddin, o güne kadar ileri sürülmüş fikirlerden ve Necip Türkçü'nün geniş malumatından istifade etmiş ancak kendisi, yeni lisan konusunda dil bilimine dayalı bu tekliflerden çok, üslup bilimden "stylistique" yola çıkmış, bundan dolayı oldukça farklı sonuçlara varmıştır.

Ömer Seyfeddin'in dile bakışını etkileyen önemli kaynaklardan biri, yazarın İzmir'de tercüme edip tefrika halinde neşrettiği Antoine Albalat'nın «L'art D'écrire» adlı eseridir. Bu eserde şekil ile esasın birbirinden ayrılamayacağı meselesi, orijinalitenin ehemmiyeti, konuşur gibi yazmanın faziletleri gibi Ömer Seyfeddin'in yazılarında ısrarla üzerinde duracağı konular geniş bir şekilde ele alınmıştır.⁵ Uygulamanın esaslarından dilin esaslarına bu geçiş, Ömer Seyfeddin'in teferruatta boğulmasını engellemiştir.

Ömer Seyfeddin, dilci değildi, üsluptan yola çıkmıştı, fakat sağlam bir dil anlayışına dayanmak gerektiğini biliyordu. Aradığı bu temeli, Şemseddin Sami'de buldu. Ömer Seyfeddin'in yeni lisan ile ilgili bütün fikirleri, şu yahut bu zamanda Şemsettin Sami tarafından ileri sürülmüş fikirlerdir. Şemseddin Sami'nin fikirleri içinde öteden beri ileri sürülenler, başka yazarlar tarafından savunulan ve kabul gören fikirler tabii ki vardı. Fakat, bir bütün halinde, Ömer Seyfeddin'in savunduğu düşünceleri sadece Şemseddin Sami'de bulabiliyoruz:

Şemsettin Sâmi'nin üzerinde durduğu en önemli meselelerden birisi "edebiyat ve yazı lisanımızın Arap ve Fars kelime ve kaidelerinin hakimiyetinden" kurtulması davası olmuştur.⁶ Şemsettin Sâmi, II. Meşrutiyet'ten evvel ve Genç Kalemler'den

⁴Faruk Huyugüzel, Necip Türkçü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları:921, Ankara, 1988, s.83-111.

⁵Antoine Albalat, L'art D'écrire, Paris, 1899.

⁶Ömer Faruk Akün, Şemsettin Sâmi, İslam Ansiklopedisi, C.XI.

önce Türkçe, Arapça ve Farsça'dan oluşan bir dil olamayacağını, Türkçe'nin bağımsız bir dil olduğunu, Arapça ve Farsça kelimelerin mümkün olduğu kadar az kullanılması gerektiğini, bu dillerden alınan kelimelerin geldikleri dilin kurallarıyla değil, Türkçe'nin kurallarına uyularak kullanılması gerektiğini "Lisân-ı Türkî", "Kitabet ve İnşa", Okuyup Yazmak ve Usûl-i Mürâsele" gibi makalelerinde ifade etmiş, daha sonra da bu düşüncelerini geliştirmiştir.⁷ Şemsettin Sâmî, bütün yabancı kelimelerin dilimizden çıkarılması görüşünü savunan "tasfiyecilik" hareketine karşıydı. Türkçeleri bulunan ve konuşma dilinde kullanılmayan Arapça ve Farsça kelimelerin dilimizden çıkarılması gerektiğini savunuyordu. Konuşma diline girmiş kelimeleri ise, artık Türkçe'nin malı olmuş kabul ediyordu. Terimler meselesini,"ıslahat-ı fennîye"yi, fenle uğraşanların tespit etmesi gerektiğini söylüyordu. Türk dilinin bütünlüğünü sağlamak için İstanbul Türkçesinin esas alınmasını teklif ediyordu. II. Meşrutiyetten önce ve sonra bu fikirler, zaman zaman büyük münakaşalara sebep olmakla birlikte genellikle aydınlar tarafından benimsenmişti, Bazı Türk aydınları da değişik anlayışlardan yola çıkmalarına rağmen benzer fikirler ileriye sürüyordu. Manastırlı Rifat, Necip Asım, Mehmed Akif, Hakkı Behiç, Celal Sahir gibi aydılar da dil konusunda Şemseddin Sâmî'nin ileri sürdüğü fikirler etrafında dönüyorlardı.

Ömer Seyfeddin, "Genç Kalemler" hareketinin "yeni lisan" programını hazırlarken Şemsettin Sâmî'nin yukarıda özetlediğimiz fikirlerini hemen aynen benimsemiş, geniş bir zaman içinde ifade edilen bu fikirleri bir bütün halinde ortaya koymuştur. Ömer Seyfeddin, Ali Canip ve ziya Gökalp gerek "Genç Kalemler" hareketi esnasında, gerek daha sonra, ileri sürdükleri fikirlerin kendilerine ait olduğunu iddia etmemişler, kullanmak istedikleri dilin aslen mevcut bir dil olduğunu, yeni lisan için ileri sürdükleri prensiplerin esasen uzun süreden beri Türk aydınları tarafından savunulmuş fikirler olduğunu açıkça söylemişlerdir. "Genç Kalemler" hareketine hücumların arttığı bir zamanda mecmuada Şemsettin Sâmî'nin "lisan ve Edebiyatımız"⁸ adlı makalesini neşretmişler ve yazının üzerine şu notu koymuşlardı:

⁷Ömer Faruk Akün, Şemsettin Sâmî, İslam Ansiklopedisi, C.XI.

⁸Şemsettin Sâmî, "lisan ve Edebiyatımız", Genç kalemler, C.III, Nu.19, Nisan, 1328, ss.153-160.

[*"Aşağıdaki makale merhum Şemsettin Sâmî Bey'indir. Lisaniyât esaslarına istinad eden yeni lisanın ilk defa olarak tahrîr hey'etimizce müdafaa edilmediğini bu makale pek güzel isbat ediyor. Lisaniyâta her vukuf sahibi yeni lisana taraftardır. Kari'lerimizin ehemmiyetle mütalaalarını rica ederiz."*]⁹

Ömer Seyfeddin, Ali Kemal'le dil meselesini tartışırken kendi fikirlerinin yeni şeyler olmadığını, bu fikirlerin daha önce Şemsettin Sâmî tarafından da ifade edildiğini söylemiştir.¹⁰ Ali Canip ve Ziya Gökalp da her fırsatta aynı şeyi ifade etmişlerdir. Bilhassa Ziya Gökalp, sosyolog olarak yeni lisan hareketinin "ictimai" bir realiteye dayandığını göstermek için gerek fikir, gerek uygulama olarak toplumda mevcut olduğunu savunmuştur.

Ali Canip hatıralarında, Abel Hovelacque, Max Müller, August Schlegel'in fikirlerinden faydalandıklarını söyler. Dil modern filozoflardan önce insanın düşüncelerini ifade etmeye yarayan bir unsur olarak değerlendiriliyordu. Modern filozoflar, özellikle Locke, Condillac, Destutt de Tracy, dilin bizzat düşünce üzerinde çok önemli etkileri olduğunu anladılar.¹¹ Bu anlayış zamanla lengüistik ve retoriğe yansıdı. Sosyologlar, bu fikre dayanarak dili önemli bir kurum olarak ele aldılar. Bu husus Genç Kalemler mensuplarını etkiledi.

Ali Canip, istibdat idaresinin kötü sonuçlarını kendi hayatında kuvvetle hissediyordu. Selânik'te azınlıkların siyasî ve kültürel faaliyetlerini yakından görüyor, bizim kültür hayatımızda da yeni bir hamleye ihtiyaç bulunduğunu düşünüyordu. Avrupa devletlerinin sıkı gözetimi altında olan Selânik'te İstibdad idaresi kontrolü kaybettiğinden Batı'da neşredilen her türlü yayın rahatça bulunabiliyor, gençler bu yayınları umumî mahallerde bile rahatça okuyup tartışabiliyorlardı. Ali Canip, hukuk tahsil etmesine rağmen iyi Fransızcasıyla Batı hakkında oldukça geniş ansiklopedik malumat edinmişti. Geniş bilgisiyle bütün arkadaşları arasında saygı gören bir gençti. Kendisinden daha genç olanların da onun etrafında toplanmalarının sebebi geniş ve doğru bilgiye sahip olmasıydı. Batı, özellikle Fransız kültürü, edebiyatı ve tarihi konusundaki geniş okumaları, Canip'in siyaset, kültür, dil,

⁹Şemsettin Sâmî, "Lisan ve Edebiyatımız", Genç kalemler, C.III, Nu.19, Nisan, 1328, ss.153.

¹⁰Ömer Faruk Akün, Şemsettin Sâmî, İslam Ansiklopedisi, C.XI.

¹¹Üniversal Des Sciences, des Lettres et des Arts, Paris, 1870.

edebiyat, estetik konularında tarihî bir bakış açısı kazanmasını sağlamış, art arda gelen siyasî ve kültürel olayların temel dinamiklerini kavramıştır. Ekonomi ve sosyoloji gibi bilimlerin mukayeseli çalışmalarını genel hatlarıyla biliyor, dil ve edebiyat sahasında Batıda yapılan mukayeseli çalışmaların getirdiği bakış açısını yakalamış bulunuyordu. Bu okumalardan elde ettiği görüşler ışığında Türk dili ve edebiyatını değerlendiriyor, Batılı değerlerle uyuşmadığını görüyordu. Ömer Seyfeddin'in yazma sanatından yola çıkarak ulaştığı sonuca, daha geniş bir açıdan tarihî ve kültürel bir açıdan ulaşmıştı.

Ali Canip, gelişme yolunda tamamen Batı'nın model alınması görüşündeydi. O, karşılaştığı problemleri çözerken daima Batı'da nasıl çözüldüğüne bakmıştır. Sosyal ve kültürel meselelerde tercih söz konusu olduğunda daima Batı'daki son gelişmeleri model olarak kabul etmiştir.

Diğer taraftan Ali Canip, problemleri çözmekte oldukça pratik bir yol izlemiştir. Canip'e göre ilmî ve kültürel problemleri yetkinlikle ele alıp tartışacak bir kültür ortamı henüz doğmadığından, bu seviyede Batı'nın vardığı sonuçları ve Batılı otoritelerin fikirlerini benimsemek en kestirme yoldu. Muayyen bir seviyeye ulaşıldıktan sonra bu sahalarda da orijinal çalışmalara girişilebilirdi. Bundan dolayı Canip, gerek dil, gerek edebiyat ile ilgili tenkitlerinde Batılı otoritelerin görüşlerine dayanmış yazılarında bu görüşlerden hareket ederek çözüm yolları aramıştır.

Yalnız, Canip Batıdaki dil, fikir ve sanatla ilgili fikirlerden yararlanırken daima kendi gerçeklerimizi göz önünde bulundurmuş, Gökalp'tan gelen sosyolojik bilgiden de yararlanarak mukabil kurumların hangileri olduğunu yahut olması lazım geldiğini araştırmıştır. Yani bu fikirlerin nâkili olmakla kalmamış bu fikirleri kendi kurumlarımız çerçevesinde değerlendirmiştir.

Canip'in "yeni lisan" ile ilgili fikirleri Batı'daki millî dillerin tarihî gelişiminden çıkarılmıştır. Batıda diller, millet olma sürecinin önemli bir unsuru olmuştur. Meşrutiyetten sonra Türkler de azınlıkları takip ederek millet olma yoluna girdiklerinden dili yabancı kurallardan kurtarmak gerekmektedir düşüncesine ulaşmıştır.

Genç Kalemler'in ikinci sayısında neşredilen "Yeni Lisan" adlı

başmakale Ali Canip'in dille ilgili ilk tenkit makalesidir.¹² Bu makalede Canip, Emin Bülend ile Ahmed Haşim'in, yani iki meşhur Fecr-i Ati şairinin şiirlerini ele almıştır. Bu şairlerin şiirlerini ince ve güzel bulur, ancak terkipli dillerinin şiirlerin değerini düşürdüğü görüşünü savunur. Bu terkipler, derhal anlamayı engellemektedir. Bu şairler yeni lisan ile yazdıkları takdirde daha başarılı olacaklardır. Canip bu tespiti yaptıktan sonra dili değiştirme ihtiyacının diğer sebeplerini şöyle açıklar:

"Fakat yeni lisan Türkler için sade bir edebiyat meselesi değildir. O her şeyden evvel bir lisan, bir hayat meselesidir. Şüphesiz ki kılıç bir ihtilâl yapar; o ihtilâlin arkasından bir inkılap doğuran ancak 'kalem'dir. On temmuzla yaşamağa nasıl büyük bir hakkı olduğunu gösteren milletimiz, henüz bir şey olmamıştır; Anadolu, bu zavallı toprak halâ haraptır; halâ maarif nedir bilmiyor; çünkü lisan ise onu kurtaramaz; çünkü ona yabancıdır, ve yabancı kalacaktır. Aynı zamanda millî kütüphanemiz de bomboş duruyor; iki köhne telifle üç tercüme otuz milyon halkı tatmin edemez. İşte bu hakikatlere pek vakıf olan Selânik gençleri derhal birleştiler: Küçük bir encümen, bir tercüme encümeni teşkil ettiler; ve yeni lisanın kuvvetini kudretini eserleriyle izah etmek için: Spencer'den, Fouillée'den, Taine'den, Guyau'dan, Paul Jenet'den Kitaplar tercümeğe başladılar. Selânik İttihad ve Terakki mektebine ait yeni tab'a başlanılan bütün kitaplar bu lisanla kaleme alınıyor; yakında bir tasfiye sarfı da vücuda gelecektir. Demek oluyor ki siyasî bir inkılabın matla'ı olan Selânik ictimâî bir inkılabın da menşei'dir. Yeni lisan yalnız Selânik'e inhisar etmiyor. Yakında İzmir'de çıkacak bir mecmua yine bu mukaddes fikrin tamimine hizmet edecektir."¹³

İkinci meşrutiyet hareketinin Selânik'ten başlaması Canip'i çok etkilemiştir. Bu siyasî hareketin büyük bir gelişmeyi hazırlayacağı düşüncesindeydi. Ancak bu siyasî hareketin fikrî hareketlerle desteklenmesi gerektiğini savunuyordu. Fikrî inkılapların da "kâbe-i hürriyet" olarak şöhret bulan Selânik'ten yayılacağına tam bir inancı vardı. Bundan dolayı dil meselesini bir millet meselesi, Anadolu'nun kalkınma meselesi olarak görüyor, Fecr-i Ati mensuplarına, bu meselenin estetiğin dışındaki boyutlarını anlatmağa çalışıyor, yazının sonunda gençleri "dilde

¹² (Ziya Gökalp-Ali Canip), "Yeni Lisan", Genç Kalemler,C.II., Nu.2, 1327 (1911), ss.25-29. [Bu yazının 26. sahifedeki "Eskiliğin Mukavemeti" alt başlığına kadarki kısmını Ali Canip yazmıştır, kalan kısmı da Ziya Gökalp'a aittir.]

¹³(Ziya Gökalp-Ali Canip), "Yeni Lisan", Genç Kalemler,C.II., Nu.2, 1327 (1911), s. 26.

inkılap"a davet ediyordu. Genç Kalemler'in ilk sayısında gençlerden edebiyatta ihtilal isteyen Canip, bu yazısında da dilde ihtilal istiyordu.

Ali Canip, sözünü ettikleri "yeni lisan"ın nasıl birşey olduğunu örnekleriyle okuyucuya göstermek istiyordu. Bunun için Ömer Seyfeddin'in hikâyelerini "Yeni Lisan'la" başlığı altında yayınlamaya başladı. Eski dil ile mukayese yapılabilmesi için de mecmuanın bir sahifesini, eski dille yazanlarla yeni dille yazanların yazılarının yan yana neşrine ayırdı. Bu yazıları Fransız edebiyatından aldığı ilhamla, âdeta bizde bir "Eskiler-Yeniler" kavgası başlatmak üzere "Dün" ve "Bugün" başlıkları altında yan yana neşretmeye başladı. İlk sayıda Hüseyin Suad'ın Servet-i Fünûn'dan alınmış bir şiiriyle Ömer Seyfeddin'in bir şiirini bu başlıklar altında neşretti. İkinci sayıda kendisinin bir şiiriyle Süleyman Nazif'in bir şiirini yan yana neşretti. Okuyucunun tarafsızca karar verebilmesi için bu mukayeseye mecmuanın her sayısında yer ayırdı.

Mecmuanın ikinci sayısında Ali Canip'in dil konusunda oldukça sert bir tonla yazılmış ve bundan dolayı "Yekta Bahir" müstear adıyla neşredilmiş "Gençlik Kavgası" unvanlı makalesi, "«Plevne Tarih-i Harbi» Müellifi Mütেকaid Miralay Mahmud Tal'at Bey'e" hitaben yazılmıştır. Ali Canip, Mahmud Tal'at Bey'in düşmanlarla savaşmış bir insan olarak, cehaletle savaşan gençlerin yanında yer alması gerekirken onları tenkit etmesini doğru bulmaz : "Yeni lisan nedir, bilir misiniz? Bu sevgili vatanın halasçısı, bu büyük millete ait istikbalin habercisidir; o mukaddestir; ona el uzatmak cürümdür." Arapçayı savunan ve Arap Türk birliğinin zarar göreceğini düşünen Mahmud Tal'at Bey'e şu cevabı verir:

"Türkler, Araplar siyaseten biribirinden kat'iyen ayrılmaz iki öz kardeştir. Bakınız reisi Türk olan hükümetimizin harbiye ve maarif nazırları Arap'tır. Fakat bilmelidir ki her iki kavmin ayrı ayrı iki lisanı vardır. Tıpkı iki kardeşin ayrı ayrı malik oldukları kese gibi ... ve bu lisanlar yalnız sahiplerinin malıdır. Hiçbiri ana dillerini terk edemezler.."14

Yazının devamında Türk aydınlarının tarih boyunca anadilleri karşısında nasıl kayıtsız kaldıklarını, Arap dili ve ilminin gelişmesi için ne kadar çok çalıştıklarını, İbn Sina ve Farabî gibi birçok

¹⁴Yekta Bahir, "Gençlik Kavgası: Plevne Tarih-i Harbi Müellifi Mütেকaid Miralay Mahmud Tal'at Bey'e" -22 Nisan 1327()- Genç Kalemler, C.II., No.2 (1327), s.35-38.

örneğe dayanarak izah eder ve şu hükme varır: "Arap medeniyetinin, Arap maarifinin terakkisine hizmet eden dâhilerin çoğu Türk'tür; fakat onlar ana lisanlarını ihmal ettikleri için yalnız Araplar şeref kazanıyor ve kendilerinin mensup oldukları kavim, Türklük Avrupalılar tarafından zorba, serserî, barbar zannediliyor."

Bu yazıda okuyucuyu etkileyecek ayrı bir husus vardı. Mahmud Tal'at Bey, cahil bulduğu gençlere nasihat ve bilgi verirken bir hata yapmış Sünbülzâde Vehbî ile Vehbî-i Kadim'i birbirine karıştırmıştı. Canip, geniş mehaz göstererek Mahmud Tal'at Bey'in yanlışını düzeltilti ve eski edebiyat konusunda bilgisiz olmadıklarını, tersine daha geniş bir bilgiye sahip olduklarını göstermek fırsatını buldu. (Bu makale, Ali Canip'in divan edebiyatına olan vukufunu ispatlaması ve ileride bu konuda yapacağı çalışmalar için gerekli hazırlığa sahip olduğunu göstermesi açısından da mühimdir.)

Canip, mücadelenin bir an önce kazanılabilmesi için münakaşaları sertleştirmeyi plânlıyordu. Muhalifleri saf dışı bırakabilmek için polemiği sertleştirmekten çekinmiyordu. Onun "yeni lisan"ı ne kadar şiddetle savunduğunu yazının son paragrafı iyice gösterebilecek mahiyettedir: "İşte görüyorsunuz ki 'bunları bilmek için hengâm-ı şebâbetleri müsaid olmayan Genç Kalemler' diye tezyîf etmek istediğiniz gençler sizden hiçbir şey öğrenmek ihtiyacında değildirler; öyle ise köşeciğinizde rahat rahat oturunuz efendim."

Mecmuanın üçüncü sayısında neşredilen "Yeni lisan" adlı başmakaleyi Ömer Seyfeddin yazmıştı.¹⁵ Yeni lisanın bazılarının sandığı gibi gençlerin icadı yeni bir şey olmadığını, onun tabiî bir lisan olduğunu, gayretlerinin amacının esasen mevcut olan ve konuşulan tabiî lisanın aynı zamanda yazı dili olmasını sağlamak olduğunu uzun bir yazıyla anlatmıştı.

Bu arada Genç Kalemler'in yeni lisan teşebbüsüne karşı olanlar, bu yeni dilin bir ilim dili olabileceğini ancak asla bir sanat dili olamayacağı fikrini müdafaa ettiklerinden bu sayıda, gerek Ömer Seyfeddin gerek Ali Canip yazılarında bu iddialara cevap verirler. Ömer Seyfeddin, bu iddialara karşı ilim dili başka, sanat dili başka olan hiçbir milletin bulunmadığını hatırlatır.

Üçüncü sayıda Canip'in "Millî Lisan ve Millî Edebiyat" başlıklı

¹⁵Bu husus Ali Canip tarafından tasrih edilmiştir.

bir makalesi neşredilmiştir.¹⁶ Bu makalesinde Ziya Gökalp'ın mecmuanın ikinci sayısında ele aldığı bir konu üzerinde, "muhit" ile "dil" arasındaki ilişki üzerinde durmuştur. Canip'e göre eski dil muhite ait değildi, muhite ait olan yeni lisan, meşrutiyetin yarattığı atmosferden yararlanarak ortaya çıkma fırsatını bulmuştur. Yeni lisanın muhite ait olduğunu Genç Kalemler'e mensup olmayanların da aynı isteği dile getirmesi ispatlamaktadır diyordu. Sırat-ı Müstakim'de Mehmed Akif'in Safahat'ıyla ilgili olarak çıkan bir tenkid yazısında eserin güzel olduğunu, ancak dilinin ağırlığı üzerinde duruluyordu. Yakup Kadri'nin Servet-i Fünûn'da Halide Edib'in terkipsiz, sade dilini öğen bir yazısı neşredilmişti. Bu yazılardan alınmış parçalara makalesinde yer veren Canip, eski lisana karşı değişik muhitlerde tenkidin başladığını haber veriyordu:

"Dünkü lisan muhitle ülfet etmediği için mütemadî yumruklara uğramış, Veysî gibi, Nergisî gibi iki zalim kalemin elinde büsbütün calî "artificial" bir şekil aldığı halde daha evvel Sinan Paşa ile , daha sonra Koçi Beyle... Akif Paşayla... Şinasi'yle... Cahid'le... Emin Beyle... çok kere noksan ve bazen de yanlış cereyanlara tâbi olmakla beraber, hırpalanmış, düzeltilmek istenilmiştir. Fakat o şimdiye kadar bütün sarsıntılara mukavemet etti; çünkü asırlara hakim müstebitler gibi kuvvetli bir i'câza "prestige" malikti. Bu güne kadar yaşadığı muhit onun hakimiyetini yıkacak kudreti haiz değildi. Fakat 10 Temmuz artık bu i'câza hatime çekti; çünkü dimağlarda tefekkür şartları değişti. Osmanlılık kendisini hissetti ve aramağa başladı. Artık ecnebilikten, mevcudiyetini tanımayıştan uzaklaştı: "Vatanım diyordu, benim de vatanım var." Ve bunu her milletten biraz daha kuvvetle söylüyordu. Hangi bir kalem eserini tedkik etseniz ondan, o vatansız eski lisandan uzaklaştığını görürsünüz. Artık eski lisan "ölüm"e her dakika biraz daha yaklaşıyordu. Çünkü onun yalnız şartları hilafında yazı yazılmıyor, muaheze «discussion » başlıyordu."¹⁷

Canip, mecmuanın dördüncü sayısında Yekta Bahir imzalı "Millî Daha Doğrusu Kavmî Edebiyat Ne Demektir" başlıklı bir yazısında Fuad Köprülü'nün Servet-i Fünûn mecmuasında neşredilen "Edebiyat-ı Milliye" adlı makalesine cevap verirken dil ile ilgili önemli fikirler

¹⁶Ali Canip, "San'at ve Edebiyat: Millî Lisan ve Millî Edebiyat", -Yahılar 1 Mayıs1327-, Genç Kalemler, C.II., No.3,1327, ss.47-52.

¹⁷Ali Canip, "San'at ve Edebiyat: Millî Lisan ve Millî Edebiyat", -Yahılar 1 Mayıs1327-, Genç Kalemler, C.II., No.3,1327, s.50.

ileri sürer.¹⁸ Yeni Lisan muarızlarının önce "Osmanlıca üç lisandan mürekkep bir halita olduğu için Arabî ve Farisî terkiplerle cem'ler terk edilemez" dediklerini, sonra "Yeni lisan bir ilim lisanı olabilir, fakat bir sanat lisanı olamaz." demeye başladıklarını, şimdi de "Edebiyatın beynelmilel bir mahiyeti haiz" olduğu iddiasını ortaya attıklarını ifade eden Canip, bu sonuncu iddiayı bir yönüyle reddeder ve edebiyatın dile dayanan bir sanat olduğu için kavmî bir mahiyeti bulunduğunu belirtir:

"Bedaat ilminin, sanat kaidelerinin ilim gibi beynelmilel olduğuna şüphe yok. Dehaların, bariz ferdiyetlerin umumî meş'aleler olduğunu da kimse inkâr etmiyor; fakat unutulmamalıdır ki edebiyat diğer sanatlar gibi kavmiyetten tecerrüd edemez; çünkü ancak kavmî bir mahiyeti haiz bulunan bir lisan vasıtasıyla tecellî edebilir. "

Canip, buradan şu sonuca varır: "Lisan, edebiyatın temelidir. Edebiyat temelinin sağlam olmasına itiraz edilemez. Lisan istiareleriyle, mecazlarıyla, hayalleriyle her türlü bedii güzellikleriyle bir «hadsî edebiyat»tır. Edebiyat lisanın ihzar ettiği ibtidaî maddeleri istimal etmek mecburiyetindedir. Lisanın ibtidaî yahut mütekâmil; muttarid yahut memsûh şekillerde bulunmasının edebiyat üzerinde kuvvetli tesirleri vardır; edebiyat için en yakın muhit lisandır. İşte bunlar itiraz edilmez hakikatler olduğundan Mehmed Fuad Bey tahrîr lisanıyla eskiliğe iştihakını göstermekle beraber itiraz edemiyor."

Bu münakaşaların yapıldığı dönemde dilbilim ve retorik araştırmalarında edebiyatın temelinde dilin "istiareleri, mecazları, hayalleri" bulunduğu hakikati fark edilmişti. Genç Kalemler'in münakaşa sahasına getirdiği en yeni görüşlerden birisi de bu oldu ve karşı olanların çürütemeyeceği bir görüş olarak kaldı.

Canip, makalenin devamında Fuad Köprülü'nün "ırk" ve "kavim" kavramlarını karıştırdığını söyledikten sonra, "kavm'i Gökalp'ın düşüncelerine uygun olarak "lisanî bir cemaat" olarak tarif eder ve kavimden maksadın Gustave Le Bon'un tavsif ettiği "tarihî ırklar" olmadığını belirtir. Münakaşayı temel meseleye çekmek için Canip, "Bir mesele iyi halledilebilmek için iyi vaz' olunmak lâzımdır." ilkesini hatırlatarak Fuad Köprülü'ye dil meselesi ile ilgili şu soruları yöneltir:

1) Üç lisandan kelimeler, kaideler olarak teşekkül etmiş sun'i

¹⁸Yekta Bâhir (Ali Canip), "Gençlik Kavgası: Millî Daha Doğrusu Kavmî Edebiyat Ne Demektir? - Köprülüâde Mehmet Fuad Bey'e-", -Selânik,13 Mayıs 1327(-), Genç Kalemler, C.II., No.4,(1327), s.72

bir lisan olduğunu kabul eder misiniz?

2) Türkçe'nin yeni lisana doğru tekâmül etmekte olduğunu inkâr edebilir misiniz?

3) Yeni lisan, bir ilim lisanı olabilir mi?

4) Yeni Lisan, şiir ve sanat lisanı olabilir mi?

5) Şiir ve sanat, yeni lisanı kendi kolaycılığına, kendi tembelliğine münafi gördüğü için reddedebilir mi?

6) Yeni lisan kabul edildiği takdirde, Türk edebiyatında daha büyük bir güzellik, daha samimî bir "ma'şeriyet", daha vasi' bir mevcudiyet husule gelmeyecek mi?..

7) Edebiyat, beynelmilel ve millî muhitlerin tesirleri altında olduğu halde, lisanî ve kavmî muhitlerin müessiriyetinden azade kalabilir mi?

Fuad Köprülü'ye yöneltilen bu sorular, yeni lisan meselesinin ortaya atılmasından sonra tartışılan başlıca meselelerdi. Canip, bu soruları Fuad Köprülü'ye yöneltmesinin sebebi, çalışmalarından büyük bir övgüyle bahsettiği ve çok takdir ettiği Köprülü'yü daha açık bir şekilde taraf seçmeye zorlamaktı. Bir yazısında Fuad Köprülü'yü lisan meselesini konuşmak üzere Selânik'e davet etmesi de onu kazanmak arzusunun ifadesiydi.

Bu makalede "Genç Kalemler" hareketinin temel amacının "'yeni lisan'ı ta'mim" olduğu da belirtilmiştir.

Ali Canip, mecmuanın dördüncü sayısından sonra uzun müddet doğrudan dil meselesiyle ilgili bir makale neşretmez. Daha çok yeni lisanın örneklerini vermeye çalışır ve edebî konulara ağırlık verir. Yeni lisana yöneltilen tenkitlerin ardının arkasının kesilmemesi üzerine, uzun süren bir aradan sonra mecmuanın 22. sayısında yine Fuat köprülü'ye cevap olmak üzere "Yeni Lisan ve Muarızlarından Bir Numûne" başlıklı geniş bir makale neşretmiştir.

Bu zaman içinde Genç Kalemler'in yeni lisan hakkındaki görüşleri de giderek gelişmiştir. Mecmuanın yedinci sayısında "Genç Kalemler Tahrir Heyeti" imzasını taşıyan ama aslında Ziya Gökalp tarafından yazılan bir "Yeni Lisan" makalesi vardır. Bu makale Muhît'in çıkaracağı Muhît'ül Maarif'in yeni lisanda yazılmasını teşvik amacıyla "Yeni Muhît'ül Maarif Muhterem

Hey'etine" hitaben hazırlanmış bir rapordu.¹⁹ Bu rapor, aynı zamanda yeni lisanın olgunlaşmış bir programı mahiyetindeydi. Gökalp, bu makalesinde Rumeli ve Asır gazeteleri tarafından desteklenen yeni lisan hareketine Muhî'tül Maarif'in de katılmasını teklif ediyordu. Gökalp, "Türk Derneği" ve diğer münferid yenilikçiler gibi "tasfiyeci" olmadıklarını belirttikten sonra, 14 madde halinde yeni lisanın tam bir programını çiziyordu. Yeni lisan hareketinin bir taraftan esaslarının billurlaşması, bir taraftan geniş bir muhit tarafından benimsenmesi, muhalifleri telaşlandırıyor ve yeni lisana hücumlar eksik olmuyordu.

Yeni lisan hareketinin başlamasından aşağı yukarı bir buçuk yıl sonra ve tenkitlerin çoğalması üzerine yazılan bu makale, dil konusunda Genç Kalemler'e yöneltilen tenkitlere toptan bir cevap mahiyetindedir. Canip, bu makalesinde yeni lisan hareketinin en kuvvetli ve en sebatlı münekkidlerinden olan Fuad Köprülü'yü muhatap seçmiş ve onun şahsında diğerlerine de cevap vermiştir.²⁰

Ali Canip, bu makalesinde "Yeni Lisan" hareketinin dil bilimi "linguistique" tarafından ortaya konulan "Her lisana yalnız kendi sarfı hakim olmalıdır." nazariyesini dilimize uygulamaktan ibaret olduğunu, esasının bu kadar basit ve sağlam olduğunu belirtir. Canip, böyle sağlam bir fikirden yola çıkmalarına rağmen Türk münevverlerinin fikirlerini almak ve harekete bütün kalem sahiplerinin katılmasını temin etmek, şöhret endişelerinden uzak bulunulduğunu göstermek için daha işe başlarken "Yeni Lisan ve Bir İstimzac" adlı küçük bir kitap hazırladıklarını, bu kitabı "bütün Osmanlı münevverleri"ne gönderdiklerini, ancak Hadullah Suphi, Şehabeddin Süleyman, Raif Necdet Beylerden başka hiçbir yazarın bu ankete cevap vermediğini hatırlatır. Verilen cevapların da "Dedikleriniz doğrudur." cümlesiyle özetlenebileceğini söyler. Canip, muarız olanlara ileri sürülen fikirleri çürütme fırsatı tarafsız bir tutumla verildiği halde bu fikirleri çürütmeye yanaşmamalarının fikirlerin doğruluğunun bir sonucu olduğunu, artık yeni lisan davasının genç ve muktedir zatlar tarafından

¹⁹Genç Kalemler Tahrir Heyeti (Ziya Gökalp), Yeni Lisan " «Yeni Muhî'tül Maarif» Muhterem Hey'etine", Genç Kalemler, C.II, No.7, 1327, ss.113-117. Makale, Yeni Muhî'tül Maarif Encümenine gönderilecek İlmî Layiha" notuyla neşredilmiştir.

²⁰Genç Kalemler Tahrir Hey'eti (Ali Canip), "Yeni Lisan ve Muarızlarından Bir Numûne", Genç Kalemler, C.III, No. 21, (Mayıs 1328), s.202-207.

benimsenmesinin de teşebbüsün doğruluğunu gösterdiğini ifade eder.

Canip, Fuad Köprülü'nün Genç Kalemler mensuplarının dil münakaşalarında şahsiyat yaptığı iddialarını ele alıp yazılarından alınan paragraflarla asıl şahsiyata yönelenin, ilmî meselelerden uzaklaşan kendisi olduğunu belirttikten sonra fikre fikirle cevap vermesini ister.

Canip'e göre Fuad Köprülü'nün bu münakaşalarda düştüğü en önemli hata, hem "İlm-i elsiyeye iddia-yı vukûf etmediğim için yeni lisancıların bu husustaki bir takım müddealarına karşı muhafaza-i sükût edeceğim." demesi, hem yeni lisan hareketini yargılamaya kalkmasıdır. Canip, Fuad Köprülü'nün bu tutarsızlığını belirttikten sonra ona şu soruları yöneltir:

"1) Lisaniyat diyor ki: "Her lisan cezrlere değil, tasarruflardan mürekkebe olduğu için başka lisanlardan ihtiyacı olduğu kadar kelime alabilir; bu meşru'dur, fakat kaide alamaz."

İlim, bu noktadan Türkçe'yi tabî bulmuyor, ve lisanlar birer ictimaî uzviyet olduğu için her uzuv gibi marazî bir şekilde beka bulamayacağını iddia ediyor. İşte yeni lisan bu fennî esasa istinad etmektedir, Fuad Bey bu hususta - mantık şiddetiyle müstesna!- hangi esasa istinad ediyorsa yazsın...

2) «Stylistique -selikiyât-» denilen yeni bir ilme nazaran da her lisanın içinde bir «müşterek lisan» vardır. Ve bu öyle bir lisandır ki haiz olduğu kelimeler mensub olduğu kavmin yalnız bir kısmını hatırlatmaz; umumuna şamil olur. Meselâ Türkçede «keder» kelimesi müşterek lisana dahildir; çünkü bu kelime sarf edilince bize âlim, yahut câhil; kadın, yahut erkek.. hulâsa bir kısım halkı hatırlatmıyor. Fakat meselâ «kaygu» kelimesi derhal aklımıza bir sınıfı getiriyor, taşra halkının bazıları... Sonra yine aynı manaya «tasa», «gussa» kelimeleri de böyledir; bu kelimelerden birincisi kadınları, ikincisi eski adamları hatırlatır. İşte biz "yeni lisan"ı yüz milyonluk koca bir Türk neslinin istikbâl lisanı olarak tanıdığımız için Fuad Bey'in, hareketlerini pek makul ve mantıkî bulduğu tasfiyecilerden ayrıldık; bir avam lisanı husulüne çalışmadık.

Meselâ «tahrir hey'eti» yerine «yazı heyeti» demek, bu esasa muhalif olduğu için bir kısmın değil, bütün bir kavmin lisanı olacak olan yeni lisanca kabul edilmedi, ve edilmeyecektir. Çünkü Arapça "hat" manasına kullanıldığı takdirde bir kısmı hatırlatmayan "yazı", "tahrîr" mukabili olarak kullanılırsa şiddetle bir sınıfı, avamın en bir şey bilmez sınıfını düşündürür. Yine meselâ sırf bu sebepten dolayıdır ki "numero" mukabili olarak "sayı" kelimesini kabul etmiyoruz. Şurada bir istitrad yapmak mecburiyetini hissediyoruz. Kelimeler,

fikirlerin şekilleşmesinden başka birşey olmadığından, eğer bir kısmı hatırlatmak matlûb ise o zaman bu nev' kelimelerin kullanmasına hiç diyecek kalmaz; çünkü bir fikir, o fikri en güzel ifade edecek kelimeye muhtaçtır. Sırf bundan mütevelliddir ki yeni veya eski lisanlardan hiçbirine misâl olarak yazılmayan Gökalp'ın destanları eski Türk lâfzlarıyla doludur. O büyük ve muhterem refikimiz bu kelimeleri ihya için değil, o muhteşem maziyi ihtar için yazmıştır.

Görülüyor ki bu müddeamızı da selikiyât ile izah ediyoruz. Fuad Bey, balmumundan farz ettiği esaslarımızı yıkmak için kendi kendine hararetlenmesin. Hele artık dinlemekten tamamen bıktığımızı itiraf mecburiyetinde kaldığımız mantıklarını yürütmekle iktifa etmesin; ilmî kanaatlerle mukabele etsin!..

3)İctimaiyat ilminin son nazariyeleri ispat ediyor ki nasıl "müvellid'ül-ma" ile "müvellid'ül-humûza"nın imtizâcından hassaları hiç de onlara benzemeyen bir "su" vücuda geliyorsa fertlerin birleşmesinden de tıbkı böyle büsbütün başka mahiyeti haiz bir ictimaî vicdan hasıl oluyor. Ve bu ictimaî vicdanın husule getirdiği ictimaî hadiseler de ferdlerin keyif ve arzularına tab'iyetten münezzehtirler. Bu nev' hadiselerde ferdlerin vazifeleri ictimaî vicdandaki şuursuz temayüllere şuurlu bir cereyan vermektir. Tarde'ın sakîm usûlünü "ilm-i cemiyet" unvanlı birkaç makalesinde zikr eden Fuad Bey bugünkü ictimaiyât ilmine istiklâlini kazandıran büyük Durkheim'ın şu yukarıda hülasa ettiğimiz iddialarına bigâne değilse "yeni lisan" meselesinde bizim tamamen bu kanaate göre hareket ettiğimizi görmüştür.

Biz, lisanımızın tekâmül safhalarını tedkîk ve bir taraftan onun, diğer taraftan lisaniyatın te'minlerine iktifa ederek Fuad Bey'in de itiraf ettiği gibi bu tekâmülü tesrîden başka bir şey yapmadık. Bu itiraf ile beraber yine kendisinin pek makul ve mantıkî bulduğu tasfiyecilerin arkasına katılmadık. Ve bu harekette hata etmediğimizi de -i'tiyad esirleri müstesna!- yeni lisânın kazandığı taraftarlarla anladık. Sahifelerle izaha muhtac olan bu husûsun tafsîlini sonraki makalelerimize terk ederek sorarız ki yeni lisan cereyanının doğru olduğunu bize ictimaiyat ilmi de te'min ediyor; kendisinden rica ederiz, lütfen ve muvakkaten tevazu ibraz etsin, bize ispat etsin ki bu noktadan da hatalıyız. İkna ettiği dakikada derhal kendisiyle beraber olacağımızı şimdiden beyân ederiz.

4) Saf ve tarihî ırkların mevcudiyetine kail değiliz; yalnız kail olduğumuz bir şey varsa lisanlara istinad eden kavmiyetlerdir. Yirminci asırdaki bütün mücadeleleri bunlar yapıyor. Türk kavmini tedkîk ediyoruz. En feci ictimaî bir maraz olarak şimdiye kadar benliğini tanımamasını görüyoruz. Tarihimizi yazan

Leon Cahun'ün pek açık teşrih ettiği bu hastalık bize unutulmaz yaralar açmıştır.

Türkler, benliğini tanımayarak "original" bir medeniyet kuramadıkları, diğer kavimlerin ilmî, bedîî abidelerini olduğu halde kabul ettikleri gibi içlerinden yetişen âlimler, şâirler de yine benliğini tanımayarak şu veya bu kılığa girmişlerdir. Büyük Larousse'u açıp esasen Türk olan koca dimağları ne olarak gösterdiğini okumak kafidir. İşte şu müdhiş esaret hastalığından kurtulmak için biz, lisanımızın istiklâlinden işe başlamak istiyoruz. Ve bütün vatanını sevenler de bizimle beraber böyle düşünüyor; bu hususta Fuad Bey ne düşünüyorsa yazsın."

Ali Canip bu dönemde yeni lisan ile ilgili olarak ileri sürülen kaideleri şu şekilde özetlemektedir:

"1- Arapça terkip ve cemi kaideleri aslâ kullanılmıyacak. İstilahlarla Türkçe'mizde müfret gibi kullanılan cemiler müstesna: Sadriâzam, ahlâk, kâinat gibi...

2 - Arapça, acemce edatlar da kullanılmayacak: Yâni, şâyet, amma gibi konuşma dilene girmiş olanlar müstesna,

3 - Türkçesi olan Arapça, Acemce kelimeler de kullanılmayacak: « Gök » varken « Semâ » ya, « Güneş » varken « Şems »e, « Mihr »e, « Hurşit »e; « Ay » varken « Kamer »e, « Mah »a lüzum yoktur.

4 -Lüzumlu Arapça, Acemce kelimeler -şimdilik- eski imlâlarını muhafaza edebilirler. Fakat bunlardan Türkçeleşmiş olanlar konuşma dilindeki âhenk ve şekle uyularak yazılacak, meselâ « külbe » kulübe, « galebelik » kalabalık olacaktır.

5 - Türkçede yalnız millî ve basit gramerimiz hâkim tanılacak, Arapça Acemce kaideler atılacaktır.

6 - Bir çok Türkler tarafından anlaşılan tatlı İstanbul şivesi yazı dilinde - nazım olsun, nesir olsun- güzelliğe örnek sayılacaktır."²¹

[©http://www.ege-edebiyat.org](http://www.ege-edebiyat.org)

²¹Ali Canip Yöntem, "Genç Kalemler'in Yeni Dil Davası", Yakın Tarihimiz, C.I, 1962, ss.371-373.